

УДК 78.087.68 – 053.2/.5

Ірина Кліш, доцент кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ВОКАЛЬНА РОБОТА У ДИТЯЧОМУ ХОРІ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стаття розкриває деякі методи розучування пісень у дитячому хоровому колективі на початковому етапі навчання.

Ключові слова: хор, пісня, голос, спів, дихання, інтонація, репертуар.

Літ. 4.

Постановка проблеми. Хоровий спів – це найбільш доступний і масовий вид мистецтва. Співаючи в хорі, діти з молодшого шкільного віку можуть вдосконалювати музичні і вокальні здібності, розвивати високі духовні почуття, громадянське мислення і патріотизм, активізувати навчально-пізнавальну діяльність в галузі вокального мистецтва, виховувати емоційну культуру і естетичні почуття.

Хорове мистецтво – це неповторне багатство духовної культури українського народу, це не тільки найдорожча спадщина минулого, але і джерело розвитку сучасної музичної культури, бо хоровий спів в українській музичній школі є національною традицією. На сучасному етапі розвитку національної школи в Україні вкрай важливого значення набуває розвиток шкільних хорових колективів.

Чимало українських і зарубіжних музикознавців, педагогів і диригентів (О. Єгоров, Д. Огороднов, К. Пігров, О. Коломієць, С. Горбенко) присвятили свої дослідження розкриттю засад роботи з молоддю в хоровому колективі. Насамперед важливо розкрити працю над репертуаром, близьким дитячому сприйняттю.

Мета статті полягає у розкритті процесу роботи з хором молодших школярів, який полягає у послідовному і систематичному розвитку і формуванні хорової техніки, почуття прекрасного і естетичних смаків учнів.

Виклад основного матеріалу. Хор це музичний інструмент, і як будь який інший музичний інструмент повинен бути добре настроений. Першоосновою усіх співочих навичок є турбота керівника про інтонаційну точність виконання співочого завдання. Виконавська майстерність співочого колективу залежить теж від виразності співу, і тільки при взаємодії цих двох ліній може досконало звучати хор.

Хоровий спів є продовженням музичної діяльності школярів і вокальне виховання повинно бути основним завданням для учителя. “Як найскорше і цілеспрямовано ми організуємо

вокальну діяльність дитини, тим більший вплив здійснимо на розвиток її вокальних задатків і здібностей...” [3, 35].

Важливою в роботі вчителя-хормейстера є організація праці, тобто досконало продуманий план занять: переключати увагу учнів, не втомлюючи їх, тим самим спонукаючи їх до активності. Таким чином можна швидше і ефективніше перенести набуті навички при роботі над наступною піснею.

Робота керівника хору цілеспрямована на те, щоб хоровий колектив володів відповідними вокально-технічними навичками. “Наявність цих даних перетворює колектив у міцний, монолітний музичний інструмент, спроможний здійснювати дуже складні технічні й художні завдання. Вивчення різних технічних прийомів та вироблення на їх основі постійних технічних навичок у хоровому колективі і становить предмет хорової техніки” [1, 91] – звертає особливу увагу О. Єгоров у своїй праці “Теорія і практика роботи з хором”.

Хорова техніка виробляється на хорових творах, тому дуже важливим є питання підбору репертуару. Підібрані твори повинні відповідати віковим і психологічним можливостям дітей, а також рівню розвитку їхніх вокальних навичок.

Робота над піснями у різних вікових групах має загальні риси. Розучування завжди відбувається окремими фразами. Іноді вивчення починається не з початку твору, а з найбільш легкої чи важкої частини у помірному темпі і при звуковеденні на легато. Це допомагає кращому співуванню і осмисленню мелодичної лінії. У більшості випадків текст засвоюється разом з мелодією. Незрозумілі або важкі слова пояснюються вчителем до початку виконання. Пісня розучується поетапно і кожен раз з новими завданнями. Багаторазове і більш досконале виконання одного і того ж твору створює сприятливі умови для тренування голосового апарату і для вдосконалення співочих навичок дитини.

ВОКАЛЬНА РОБОТА У ДИТЯЧОМУ ХОРІ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

На ранній стадії навчання дуже корисним є спів на два голоси. Не слід боятися двоголосся, адже другий голос завжди крутиться поблизу тоніки, що сприяє розвитку ладового чуття. Першим слід розучувати другий голос, бо це дає можливість розвивати у дітей “внутрішній” слух. Дуже корисним є метод дроблення пісні на частини з подальшим з’єднанням засвоєних елементів.

На початкові заняття з дитячим хором вчитель повинен підбирати пісні не складні, з виразною мелодією і невеликим діапазоном, поетично образним і вокальним текстом. Мелодія повинна бути близька до того інтонаційного ладу, який є темою уроку. При розучуванні можна застосовувати зображальні засоби або інші уяочнення мелодії.

В роботі над піснею необхідна система і строга послідовність. Вокальна робота над піснею повинна бути природним продовженням вокальної роботи над вправами. Це передовсім правильне формування співочого звуку і повноцінних виразних голосних. Більш складнішим завданням для учнів є створення художнього образу. Але, як не дивно, ця найцікавіша частина роботи зазвичай у школі відводиться на останній план. Пісня набагато краще і швидше запам’ятовується, коли, при вмілій роботі, включаються емоційність, свідомість, фантазія, не кажучи про головне – правильну і повноцінну роботу голосового апарату.

Велике значення має якість показу пісні самим учителем. Він повинен турбуватися про вокальну сторону виконання, звучання власного голосу, виразну артикуляцію фонем. Для цього слід заздалегідь підібрати зручну тональність і співати без супроводу. Можна використовувати спрощений акомпанемент, і важливо, щоб обличчям вчитель був повернений до дітей.

Педагог повинен уміти транспонувати як усю пісню, так і окремі її частини, пристосовуючись до голосу дітей і не порушуючи принципу свободи співу. Вибрана тональність повинна відповідати стану, віковому періоду і готовності голосів учнів.

Для найкращого сприйняття і засвоєння пісні, а також для найбільшої ефективності усієї вокальної роботи, слід стимулювати тихий спів (р-тр).

Діти, попередньо підготовлені роботою над вправами, без особливих зусиль, з цікавістю будуть вирішувати поставлені перед ними художні завдання. Аналіз власного співу починається з умінь дітей сформулювати правила співочої постановки. Застосування цих правил по відношенню до себе, знаходження помилок і недоліків у себе і в інших – сприяє розвитку аналітичного мислення, зменшує помилки. Слід

теж розвивати у дітей емоційно-образну сторону пам’яті: запам’ятовувати характер і настрій музики, спосіб вираження емоційного стану.

Для розвитку пам’яті від учнів необхідно вимагати запам’ятовувати на хорових заняттях якнайбільшу кількість пісень, розрахованих для сприйняття.

На початкових етапах навчання хорового співу розвиток емоційної сфери має свої особливості. Основним є виховання в учнів обов’язку виконувати музичні завдання, прагнення співати виразно, правильно і отримувати від цього радість. Вона проявляється в характері тембру голосу, в артикуляції, у виразі обличчя, яке стає виразним і натхненним.

У роботі хорового колективу необхідно мати три-чотири пісні одночасно. Це допомагає охопити різні сторони вокально-хорового навчання. Одна з пісень повторюється як завершена, інша знаходиться в стадії співування, а з третьою починається знайомство. Такий принцип роботи зобов’язує вчителя дбайливо поводитись з часом.

Рекомендується включати до репертуару пісні, які ще вважаються доволі важкими для даного рівня учнів. Це може дати якісний стрибок у музичному і співочому розвитку дітей і необов’язково такі пісні доводити до досконалості. Важливо, щоб музичний матеріал діти сприймали з цікавістю і інтересом. Цю цікавість вчитель повинен створити і підготувати.

Як справедливо зауважив К.К. Пігров, “тільки ті твори, які подобаються, з більшою охотою і скоріше вивчаються” [4, 134]. Тільки ті музичні твори вивчаються з цікавістю, у яких емоційна насиченість образів у поєднанні з навчальним пошуком освічується радістю відкриття.

Дітям цікаве те, що дається не просто. Вони повинні усвідомлювати, що переборюють певні труднощі, хоча необов’язково матеріал повинен бути важким. Корисно зацікавити учнів образною ситуацією чи інтригуючим сюжетом. Позитивна емоційна реакція особливо добре впливає на повноцінне сприйняття музики.

Опора на певний досвід учнів, на їх знання, пам’ять, створення проблемних ситуацій є важливою умовою успішного навчання. У молодших школярів музично-слухового досвіду ще немає, тому його слід створювати. Виховання спостережливості допомагає накопиченню музикально-слухових уявлень, розвиває творчу фантазію. Без умінь спостерігати неможливо сформувати і вокального слуху. Умінь слухати твір, слідкувати за думкою композитора і спостерігати за твором від початку і до кінця – активізує процес музичного виховання. Для цього

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛИ ЛЕОНТОВИЧА

даються необхідні завдання: визначити чи змінюється характер або настрої твору; скільки частин у пісні; якою є головна мета і думка пісні; як розвивається мелодія; в якому регістрі звучить акомпанемент; яка помилка допущена у виконанні і т.д.

На початкових етапах навчання хорового співу вчителю необхідно слідкувати за виразним виконанням мелодії і тексту, за фразуванням. Слова слід співати так, щоб не порушувати мелодії. Голосні звучать довше, а приголосні коротко і чітко. Так само чітко і виразно вимовляються кінцівки слів. Важливо навчитися слухати і контролювати свій спів. Учителю теж слід правильно розставити дихання і однаково його використовувати. Усі нові завдання вводити поступово і при умові, що діти вміють виконувати попередні.

Основним завданням, яке вирішується у позакласній роботі – організація і хормейстерська діяльність у хорі молодших класів. Педагог надає цьому вагомому значення, адже саме тут закладається фундамент і традиція, які продовжують свій розвиток у старших класах.

Висновки. Методи роботи з хором молодших школярів будуть різними на всіх етапах вокально-педагогічної творчості вчителя в процесі

опрацювання творів. І справедливо звертає увагу О. Коломієць, що “кожен керівник хору, набуваючи досвіду роботи з хором, виробляє свою систему прийомів, які забезпечують швидке засвоєння твору, що розучується, і виразне виконання його на концертній естраді. Крім того, кожен хоровий твір вимагає від хормейстера пошуку нових прийомів і способів роботи з хором!” [2, 156]. Найважливішим є те, щоб кожен диригент дитячого хору керувався основними принципами формування хорової техніки – це систематичність, послідовність і доступність.

Методика розучування пісень у хорі загальноосвітніх шкіл допомагає розкрити творчий потенціал особистості дитини і скерована на його духовне збагачення і прилучення до високого світу музичного мистецтва.

1. Єгоров О. *Теорія і практика роботи з хором* / О. Єгоров. – К.: Держ. видавництво, 1961. – С. 91.

2. Коломієць О. *Хорознавство* / О. Коломієць. – К.: Либідь, 2001. – С. 156.

3. Огороднов Д. *Музыкально-певческое воспитание детей в общеобразовательной школе* / Д. Огороднов. – К.: Музична Україна, 1989. – С. 35.

4. Пігров К. *Керування хором* / К. Пігров. – К.: Держвидав., 1962. – С. 134.

Стаття надійшла до редакції 18.09.2012

УДК 78.071.7 (477) (092)

Лілія Кобільник, старший викладач кафедри методики музичного виховання і диригування Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛИ ЛЕОНТОВИЧА

У статті висвітлюється педагогічна діяльність композитора, фольклориста, хорового диригента і педагога Миколи Леонтовича.

Ключові слова: педагогічна діяльність, музичне виховання, хоровий спів, хорова спадщина, діти, освіта, загальноосвітня школа, педагог-новатор.

Літ. 10.

Постановка проблеми. Дослідження особливостей педагогічних засад та новаторства впроваджених М. Леонтовичем в процесі творчої композиторсько-педагогічної діяльності. Розгляд основних критеріїв методики викладання хорового співу.

Аналіз основних досліджень і публікацій. В.Ф. Іванова, М. Грінченко, П. Козицький, А.М. Завальнюк, С.Д. Орфеев, О.В. Бугасва.

Мета статті полягає у висвітленні педагогічної діяльності композитора, “народного вчителя”, її впливі на подальший розвиток музичної педагогіки та вихованні основних аспектів громадських почуттів у людей на основі засобів хорового співу.

Виклад основного матеріалу. Миколу Дмитровича Леонтовича по праву вважають не тільки видатним художником, всесвітньо ушлюбленим майстром хорових мініатюр, створених на основі кращих зразків української пісенності, диригентом і музично-громадським діячем, а й талановитим педагогом, який усе своє свідоме життя віддав дітям, важливій справі естетичного виховання юнацтва. Адже 20 років свого короткого життя він віддав педагогічній діяльності в різних навчальних закладах.

Після закінчення семінарії у 1899 році Леонтович працює вчителем творчої праці, арифметики та географії в Чуківській двокласній школі. Про його перебування в Чукові